

BENE ZOLTÁN

Távolodó

(RÉSZLET EGY FÜZÉRBŐL)

Szomor Zsolt Sz. városának szélén üldögélt egy kilencedik emeleti panellakás nappalijában, kezében könyvek. A szobába besütött a Nap. Szomor Zsolt két könyvet olvasott egyszerre. Novellákat. Két régi, kedves írójától. Egy rövidet az egyik-től, egy hosszabbat a másiktól, utána fordítva. Hajdanvolt hangulatokat igyekezett fölidézni a segítségükkel. Két évtizede még szerves részként a zsigerei közétékesülő, ám az utóbbi tizenegynéhány évben fokozatosan zsugorodó, végezetül a semmibe porladó bizonytalan bizakodását és keserű büszkeségét kutatta a sorok közt. Édesbús nosztalgiát érzett, midőn felidézte, hogy valaha képes volt úgy tekinteni a világra, mint a lehetőségek tárházára. Miközben a betűk szavakká, a szavak mondatokká álltak össze az agyában, pillanatokra ismét végigbízsergett rajta mindaz, ami elmúlt, hogy aztán a megszokottnál is mélyebb kiábrándultságot hagyjon maga után, amint sietve tovaillan. Abban a pillanatban, ahogy összecusukta a két kötetet, hogy visszahelyezze mindkettőt a túlsúfolt polcra, összetéveszthetetlenül, tipikus Pósa-módon szólalt meg a csöngő. Valóban Pósa, ősrégi, korhatag barátja, mellesleg karikaturista és könyvillusztrátor állt az ajtóban, szokásához híven erősen ittasan. Köszönés helyett félretolta Szomor Zsoltot a bejáratból, a konyhába ügetett, feltépte a hűtő ajtaját, majd kisvártatva az eget káromolta gyalázatosan, amiért nem talál lélekgyógyító, bánatűző sörítalt. Szomor Zsolt borral csillapította le eposzi felindulását, s ily módon lehiggadván, Pósa a nappaliba ügetett. Míg elérte a dohányzóasztalt, sáros cipőjével csimbókos nyomokat hagyott maga után a padlószőnyegen, ez azonban egy csöppet sem zavarta. Lezöttyent az asztalkára, s a bútordarab nevéhez igazodva sietve cigarettára gyújtott, majd ontani kezdte magából a szót:

– Találkoztam Kucsamával, komám! S miközben kikísértem az állomásra, meg a restiben és a peronon, kifejtette nekem, hogy szerinte forradalom volt, én meg erre nem mondtam semmit. Azt mondta, ő ott volt, látta, az volt. Én hallgattam. Sokáig ő is. Utána a fogai közt szűrte újra, forradalom volt, nem zavargás. Erősödött, hogy ő látta, ő már csak tudja. Komolyan nézett rám, vagy elszántan, nem is tudom... Egyenesen, tisztán. Nem sunnyoghattam tovább, mentegetőzni kezdtem, hogy én csak a tévében, csatornánként mást és mást. Nem lehet kiigazodni, nincs meg a kellő rálátás, távolság. Majd ő eligazít, mondta erre, neki hihetek,

Ő nekem sose hazudott. Az volt. Forradalom, mint ötvenhatban. A hazugságok és az elnyomás ellen. Nem mertem a szemébe nézni. Tényleg nem hazudott nekem sose. Felvettem, hogy mi van, ha téved? Nem voltam ott, nem tudhatom, ezt felelte. Ő látott megvert öregeket, megrugdalt lányokat, akik csak arra jártak. Ez már önmagában felháborító, mégsem ez a lényeg, ártatlan áldozatok mindig vannak, ez természetes, úgymond. A lényeg, hogy nem zavargás volt, nem sőpredék, bizonygatta, azzal felszállt a vonatra, ment vissza Pestre. Én maradtam, én mindig maradok, meredten bámultam a váltókon imbolyogva átdöccenő szerelvény után. Szomorúan vettem tudomásul, hogy valami megváltozott. Idegenebbé lett. A távolodó Kucsma is. Láttam, ahogy a fülkében a hidegen ül, idegenül. Szerettem volna azt gondolni, nem a mi hibánk. Aztán az jutott eszembe, ahogy annak idején a húrok közé csaptunk. Egyszerre, együtt. Punkbanda voltunk, tudod, ott voltál te is.

Pósa egészen elragadtatta magát, szélesen gesztikulált, a hangját felemelve, kioktató stílusban folytatta:

– Azt is tudod, hogy a punk eredetileg baloldali és lehetőleg anarchista mozgalom, mint a legtöbb, bár nem minden forradalom. Mi viszont akkortájt épp baloldalon éltünk, magától értetődő hát, hogy a jobbra vágytunk. Nem sejtettük, hogy egyszer majd világossá válik előttünk: nem az oldal teszi. Akkoriban azonban nem bírtunk valódi ideológiával, csak dübörögtünk és reszeltünk és az ittas közönség üvöltözött és élvezte a hangzavart; és velünk ordított néhány anarchista-színezetű sort a dalszövegeinkből. Mert a strófákban benne volt az anarchia, jóllehet egészen tiszta és világos elképzeléssel nem rendelkezünk arról, mi a fene is az. Csak annyit tapasztaltunk, hogy korlátok közé szorítanak bennünket, nevezetesen a hatalom teszi ezt velünk. Úgy hittük, a korlátokat és az azokat fenntartó hatalmat egyszer majd össze kell törnünk, pozdorjává kell zúznunk, mert tűzre való ez az idő és pocsókol minket az ország. És a színpadra lépve tombolt bennünk az alig fékezhető agresszió, holott egyébiránt csendes gyerekek voltunk. Magunk közt hóbörögtünk csupán és pusztán egymásnak fikáztuk a rendszert, amiről úgy hittük, megnyomorít és aminek ideje volna véget vetni. Ritkán szóltunk be másoknak, kerültük a hiriget, csak részegen köptünk a rendőrök lába elé, józanon soha, és többre nem emlékszem, mert elmúlt már minden nyugalmam, ami nélkülözhetetlen a magamfajtanak az emlékezéshez.

Pósa elhallgatott egy-két másodpercre, de mielőtt Szomor Zsolt szóra nyithatta volna a száját, csendesebben, kioktatás és vehemencia nélkül, mégis feldúltan beszélt tovább:

– Mindössze két teljes koncertünk volt, Zsolti, bazmeg, tudod te is, összesen kettő! A harmadikat meg a zsaruk szakították félbe, mert éppen megbukott a rendszer, vagy valami hasonló, mivel ebben a minden-országban akkor még mindent lehetett, és még örülnék is neki, hogy átéltem, ha nem látnám, hogy végül mi lett...

Pósa újra abbahagyta a beszédet, bánatosan csillogó szemét Szomor Zsoltra emelte, mélyet sóhajtott, elnyomta a cigarettát egy darab papíron, aztán halkán, feladóan, mintegy önmagának sorolta:

– Amikor az iskolapadban, a próbateremben, vagy az ágyamban azt képzeltem, hogy egyszer majd komoly helyeken, valódi arénákban koncertezünk, akkor csak az egy emberként haját rázó közönséget láttam behunytt szemmel, és boldog voltam, mert azt hittem, így érezhette magát Johnny Rotten is, és nem tudhatom, hogy hányszor állnak még össze pénzt keresni később, hogy rászarjanak a saját fejükre meg a miénkre. De már azt is tudom, mitől nem lett soha igazi koncertünk, Zsolti. Amilyenről annyit álmodoztam. Hát attól nem, basszuk meg, hogy mi soha, egyetlen pillanatig nem kifejezni akartunk, hanem befejezni, vagyis arra vágytunk, hogy utána majd, koncert után és kicsit már alatta is, a lényeg, hogy félistenek leszünk, autogram, csajok, pénz, piafolyamok. Csakhogy minden szaralakságunk ellenére túl tiszták voltunk ahhoz, hogy befejezzük, ezért hagytuk abba. És leérettségiztünk, mert az osztályfőnök oltári rendes volt, el-tusolta a piálásokat a gimnázium emeleti vécéjében, ahová csaknem olyan sűrűn jártunk, mint a folyvást kifigurázott Vécéhuszár, aki minden szünetben megkönyeztette a gilisztáját. És igazolta az osztályfőnök az igazolatlan óráink tömegét is, és megbocsátotta a karikás szemeket, a bűdös szájakat, a tanórák csendjébe belerecesgő rekedtes fingokat, zengzetes bőfögéseket. Így aztán érettségi után, valami különös, érthetetlen és értelmetlen, véletlen szerencse folytán egyetemekre meg főiskolákra kerültünk, amelyeket néhány detoxikálás, az egyetemi klubok környezetében és mellékhelyiségeiben esedékes gyakori rókázás, olykor-olykor egy-egy kósza numera, reggelente öt-hat feketekávé, időnként ránk telepedő halálvágy, sekély és mély érzelmi válságok, valamint a megengedhető legtöbb úvé mellett el is végeztünk nagy nehezen, többnyire hosszabb idő alatt, mint az átlag, és Műmájer, a billentyűs mérnök lett, és Boszniában a háború után hidakat épített újjá, míg aknára nem lépett, és most kinn él egy tanyán a múltá-
val, szótlánul, és konokul libát tenyészt a májáért. És Berti, a gitáros elment tanítani egy kereskedelmi szakközépbe, csupa lányokat, és nap mint nap annyira felizgatja az a sok miniszoknya alól kivillanó csupahús comb, hogy gyártott öt esztendő alatt négy gyereket a lófogú nevének, akivel misére jár, és szidja neki az összes rendszereket meg a mai fiatalságot, miközben kiszárad a szája, ha kihív felelni valami nagycsöcsű, pírszinges tizenhétévest. És Hangos, a másik gitáros kertészmérnöki diplomával játékkerem-tulajdonossá küzdötte le magát, és minden héten más luvnyát pakol teli, egyetlen szempont szerint válogat: húsz alatt legyen mindegyik életkor és IQ tekintetében egyaránt. És Pityke, az énekes, miután ott hagyta a nazarénusokat, aztán Jehova Tanúit, majd a Hit Gyülekezetét, végül a Krisnásokat, most éppen Londonban keresi önmagát, trógerol lassan inflálódo angol fontért egy futárcégnek, miközben az anyja minden nap bóg a falon bekeretezve csüngő *ritae* minősítésű doktorátusa előtt. Én meg, mivel te hallga-

to, itt pofázok neked, és ahogyan a többiek, úgy én is elfelejtettem már réges-régen gondolkodni, *alkotó módon* elmélkedni, ahogyan régi éjszakákon a kocsmák teraszán, mikor bőszen tagadtuk, hogy a világ megváltása a cél, mégis azon sérénykedtünk meddőn és haragosan. De hát befejezetlen történet a vége, elfelejtett ígéretek éve, és ha tudtam valaha is egyáltalán, mára elfelejtettem akarni, és fogalmam sincs, ki a hibásabb abban, hogy elfuserált kriplik lettünk és már rég nem vagyunk forradalmárok, s mikor azok voltunk is, nevetségesek és szájalmasak voltunk! Én már nem tudom, ki a hibásabb, a kor vagy mi magunk, habár hajlok az utóbbi megoldásra, és már tudom, hogy mi nem vagyunk se kis, se nagy generáció, de még csak jelző nélküli generáció sem, mert ahányan, annyifelé, annyiféleképpen és kímélet nélkül, mert a törvényeink farkastörvények, miután láttuk, ahogy semmivé válnak értékeknek mondott eszmék, és semmi-eszmék és minden-eszmék és ordas-eszmék és bárány-eszmék egyszerre, egy súllyal lépnek a helyükbe, és az igazság képlékennyé lesz és lecsordul a borospohár falán... És mindeközben a legbosszantóbb, a leginkább elkeserítő, hogy amit egyedül tudok, amit egyes egyedül tudunk még hébe-korba, hát az nem több és nem kevesebb, mint a múlton merengeni, az elszalasztott lehetőségek fölött mélázni, az egykor bennünk feszülő titokzatos, már-már zavarba ejtő lendületről ábrándozni, az elmaradt beteljesüléseken zokogni, az elmaradt koncerteken keseregni, például most is, Zsolti, bazmeg, ide jutottunk. És mégis úgy éreztem ott, az állomáson, hogy a Kucsma baromságokat beszél és valami nem klappol a forradalom-sztorijában, úgyhogy azt kiáltottam a messzeségbe vesző vonat után, hogy nyolcvankilencben kellett volna követ hajigálni! Néhányan furán pislogtak rám. Én meg szégyenkezve oldalogtam el, jöttem egyenesen hozzád.

– Mit kezdjek veled? – nézett a barátjára Szomor Zsolt szomorúan, cigarettát vett elő, odakínálta. Pósa elfogadta, végigropogtatta a szálat, az ajkai közé tűzte.

– Folyton azt látom, ahogy távolodik. Kucsma, a vonat, a világ, minden.

– Tehát minden távolodó – dörmögte Szomor Zsolt.

– Ja – hagyta rá Pósa. – Távolodó...